(૨૦)

પ્ર.૧ (ક) નીચેના શબ્દોના અર્થ લખીને ને તે કયા પાઠમાં આવે છે? **(૪)**

	જવાબ	પાઠ
૧. સંસુદ્ધં	**પૂર્ણ શુદ્ધ છે**	**૫ મું શ્રમણસૂત્ર**
૨. કુઈએ	**અયત્નાથી ખાંસી–ઉધરસ ખાવાથી**	**૧ લું શ્રમણસૂત્ર**
૩. પડિગ્ગહ	**પાત્રા**	**૧૨ મું વ્રત/૫ મું શ્રમણસૂત્ર**
૪. વઈક્કંતો	**વ્યતીત થયો છે**	**પ્રતિક્રમણનો ૩ જો પાઠ**

(ખ) નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો. **(૬)**

૧. કાલિક સૂત્રોનો સ્વાધ્યાય ક્યારે થાય? બીજું શ્રમણ સૂત્ર શેના વિષે છે?

જ. દિવસના પહેલા અને ચોથા પ્રહરે અને રાત્રિના પહેલા અને ચોથા પ્રહરે એમ ચાર પ્રહરમાં સ્વાધ્યાય થાય છે. ગોચરીના દોષથી નિવર્ત્તવાનું.

૨. તપના અતિચાર કયા પાઠમાં છે? તેમાં શેનો ત્યાગ કરવાનો છે?

જ. સંથારાના પાઠમાં. ૧૮ પાપ, ચાર આહાર અને શરીર એ ૨૩ નો ત્યાગ કરવાનો છે.

૩. તીર્થંકરની માતાને કેટલા સ્વપ્ન આવે છે? તેમના ગુણ કેટલા છે?

જ. ૧૪ સ્પષ્ટ સ્વપ્ન. જો તીર્થંકરનો જીવ દેવલોકમાંથી આવે તો બારમા સ્વપ્નમાં માતાને દેવવિમાન દેખાય છે અને નરકમાંથી આવે તો ભવન દેખાય છે. ૧૨ ગુણ.

(ગ) બીજા કર્મગ્રંથના આધારે જવાબ લખો. **(૧૦)**

(અ) નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો. **(૫)**

૧. દશમા ગુણસ્થાને કેટલી પ્રકૃતિનો બંધ? કયા કર્મની કેટલી પ્રકૃતિ? કઈ કઈ? તેમાં પુણ્ય અને પાપની કઈ?

જ. ૧૭ પ્રકૃતિનો બંધ. ૫ જ્ઞાનાવરણીય (નામ લખવા), ૪ દર્શનાવરણીય (નામ લખવા), ૫ અંતરાય (નામ લખવા), ૧ વેદનીય તે શાતા વેદનીય, ૧ નામ તે યશોકીર્તિ નામ અને ૧ ગોત્ર તે ઊંચગોત્ર. તેમાં પુણ્યની–૩ તે શાતા વેદનીય, યશોકીર્તિ નામ અને ઊંચગોત્ર અને પાપની–૧૪ તે ૫ જ્ઞાનાવરણીય, ૪ દર્શનાવરણીય, ૫ અંતરાય.

(બ) નીચેની પ્રકૃતિનો બંધ ક્યાં સુધી? બંધ વિચ્છેદ ક્યારે? **(૫)**

	બંધ	બંધ વિચ્છેદ
૧. નિદ્રા	**આઠમા ગુણ.ના પહેલા ભાગ સુધી**	**આઠમા ગુણ.ના પહેલા ભાગના છેડે**
૨. અપર્યાપ્ત નામ	**પહેલા ગુણસ્થાન સુધી**	**પહેલા ગુણસ્થાનના છેડે**
૩. દેવાનુપૂર્વી	**આઠમા ગુણ.ના છટ્ઠા ભાગ સુધી**	**આઠમા ગુણ.ના છટ્ઠા ભાગના છેડે**
૪. મતિ જ્ઞાનાવરણીય	**દશમા ગુણસ્થાનસુધી**	**દશમા ગુણસ્થાનના છેડે**
૫. જિનનામ	**ચોથાથી આઠમા ગુણ.ના છટ્ઠા ભાગ સુધી**	**આઠમા ગુણ.ના છટ્ઠા ભાગના છેડે**

(૫)

પ્ર.૨ આચારાંગ સૂત્રના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

૧. જીવ હિંસા આદિ સાવદ્ય કાર્ય કેમ કરે છે? **(૨)**

જ. અનેક સંસારી જીવ આ જીવનને માટે, પ્રશંસાને માટે, માન – સન્માન તથા પૂજા – પ્રતિષ્ઠા માટે, જન્મ – મરણથી મુક્ત થવાના હેતુ માટે અને દુ:ખથી મુક્તિ મેળવવા માટે.

૨. કર્મ શરીરને કોણ બાળી નાંખે છે? **(૧×૩)**

જ. આત્માની સમાધિવાળો વીતરાગી પુરુષ.

૩. કષાયરૂપ સંસારનું મૂળ સ્થાન શું છે?

જ. ગુણ અર્થાત્ ૫ ઈન્દ્રિયના વિષય.

૪. તુમં ચેવ તં સલ્લમાહટ્ટુ, જેણ સિયા તેણ નો સિયા । અર્થ લખો.

જ. તે ભોગોની ઈચ્છારૂપ શલ્યનું સર્જન તમે પોતે કર્યું છે. જે ભોગ–સામગ્રીથી તને સુખ પ્રાપ્ત થાય છે, તેનાથી નથી પણ થતું.

(૧૦)

પ્ર.૩ ઠાણાંગ સૂત્રના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

૧. ચાર અંતક્રિયા કોણે કરી તેના નામ લખો.

જ. પહેલી અંતક્રિયા – ભરત ચક્રી, બીજી અંતક્રિયા –ગજસુકુમાલ મુનિ, ત્રીજી અંતક્રિયા – સનતકુમાર ચક્રી, ચોથી અંતક્રિયા – મરુદેવી માતા.

૨. ચાર રાજકથા કઈ છે? તેના નામ લખો.

જ. ૧. રાજાની અતિયાત કથા, ૨. રાજાની નિર્યાણ કથા, ૩. રાજાની બલવાહન કથા, ૪. રાજાની ભંડાર કથા.

૩. ૪૫ લાખ યોજનાની કઈ વસ્તુઓ છે?

જ. ૧. પ્રથમ નરકનો સીમંતક નામનો નરકાવાસ, ૨. સમયક્ષેત્ર એટલે કે અઢીદ્વીપ, ૩. ઉડુ વિમાન એટલે કે સૌધર્મ દેવલોકનો પ્રથમ પ્રસ્તટ (પાથડો), ૪. ઈષત્પ્રાગભારા નામની પૃથ્વી.

૪. દેવને મનુષ્યલોકની ગંધ કેવી લાગે છે? શા માટે?

જ. પ્રતિકૂળ અને અમનોજ્ઞ કારણ કે મનુષ્યલોકની ગંધ પહેલા અને બીજા આરામાં ૪૦૦ યોજન અને બાકીના આરામાં ૫૦૦ યોજન સુધી આ પૃથ્વી પર ઉછળે છે.

૫. ચાર પ્રકારના જાતિ આશીવિષના વિષના માત્ર વિષય લખો.

જ.૧. વીંછુ જાતિ આશીવિષ–અર્ધભરત પ્રમાણ માત્ર, ૨. મેંઢક જાતિ આશીવિષ–સંપૂર્ણ ભરતક્ષેત્ર પ્રમાણ માત્ર, ૩. ઉરગ જાતિ આશીવિષ – જંબૂદ્વીપ પ્રમાણ માત્ર, ૪. મનુષ્ય જાતિ આશીવિષ – સમયક્ષેત્ર પ્રમાણ માત્ર,

(૧૦)

પ્ર.૪ જ્ઞાતાધર્મકથા સૂત્રના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

૧. મલ્લિ ભગવતી કેટલા સાધુ–સાધ્વીઓ સાથે ક્યાંથી, કેવી રીતે મોક્ષે ગયા?

જ. ૫૦૦ સાધુઓ અને ૫૦૦ સાધ્વીઓ સાથે સમ્મેત શિખર પર્વત પર એક માસના પાદપોપગમન અનશન સહિત ચાર અઘાતી કર્મોને ક્ષીણ કરીને સિદ્ધ થયા.

૨. ગણિમ, ધરિમ, પેય, પરિચ્છેદ વસ્તુમાં કોનો સમાવેશ થાય છે?

જ. ગણિમ – નારિયેળ, સોપારી વગેરે ગણીને ક્રય – વિક્રય કરવા યોગ્ય વસ્તુ. ધરિમ – ધાન્ય વગેરે ત્રાજવાથી તોળીને, જોખીને ક્રય – વિક્રય કરવા યોગ્ય વસ્તુ. પેય – તેલ વગેરે પળી આદિથી માપીને ક્રય – વિક્રય કરવા યોગ્ય વસ્તુ. પરિચ્છેદ – રત્ન – વસ્ત્ર વગેરે ગુણ પરીક્ષા કરીને ક્રય – વિક્રય કરવા યોગ્ય વસ્તુ.

૩. મલ્લિ ભગવતીના વિષયમાં શું અચ્છેરું બન્યું? શા માટે?

જ. તીર્થંકરનો જન્મ સ્ત્રીલિંગે થયો. મલ્લિ ભગવતીએ મહાબલના ભવમાં તીર્થંકર નામ ગોત્રનો બંધ કરવા છતા પણ તપના વિષયમાં થોડી માયા કરી, તો સ્ત્રીરૂપે જન્મ થયો.

૪. મહાબલ મુનિ કાળ કરીને ક્યાં ઉત્પન્ન થયા? ત્યાં તેમનું આયુષ્ય કેટલું હતું? ત્યાંથી કોના ગર્ભમાં આવ્યા? પ્રભાવતી દેવીને શું દોહદ થયો?

જ. જયંત નામના ત્રીજા અનુત્તર વિમાનમાં. ૩૨ સાગરોપમ. કુંભ રાજાને ત્યાં પ્રભાવતી દેવીના ગર્ભમાં આવ્યા. ૩ માસ પૂર્ણ થયા ત્યારે પુષ્પશય્યાનો.

૫. ચોક્ષા પરિવ્રાજિકા શેની જાણકાર હતી? કોની પાસે આવી? શેનો ઉપદેશ આપ્યો?

જ. ઋગવેદ આદિ ચાર વેદોની જાણકાર હતી. રાજકન્યા મલ્લિ પાસે આવી. દાનધર્મ, શૌચધર્મ, તીર્થસ્થાનનો ઉપદેશ આપ્યો – અમારા મનમાં જે કોઇપણ વસ્તુ અપવિત્ર થઈ જાય તેને જળથી અને માટીથી શુદ્ધ–પવિત્ર કરાય છે યાવત્ આ સ્નાન આદિ ધર્મનું પાલન કરવાથી અમે નિર્વિઘ્ને સ્વર્ગે જઈએ છીએ.

અથવા

પ્ર.૪ નિરયાવલિકા સૂત્રના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

૧. કાલકુમાર ક્યાં ઉત્પન્ન થયા? તેમનું ભવિષ્ય શું?

જ. ચોથી પંકપ્રભા પૃથ્વીના હેમાભ નામના નરકાવાસમાં નૈરયિક રૂપે. ત્યાંથી નીકળીને મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં આર્યકુળમાં જન્મ લેશે અને દઢપ્રતિજ્ઞની જેમ સિદ્ધ, બુદ્ધ, મુક્ત થશે યાવત્ સર્વ દુ:ખોનો અંત કરશે.

૨. કોણિક રાજા પાસે કેટલું સૈન્ય હતું?

જ. ૩૩ હજાર હાથીઓ, ૩૩ હજાર રથો, ૩૩ હજાર ઘોડાઓ અને ૩૩ કરોડ પાયદળ.

૩. શ્રેણિકે પોતાના પુત્રનું નામ કોણિક શા માટે પાડ્યું?

જ. બાળકને એકાંત ઉકરડામાં ફેંકવાથી એની આંગળીનો અગ્રભાગ કુકકુટ એટલે કે કૂકડાની ચાંચથી ક્ષતિગ્રસ્ત થઈ ગયો હતો.

૪. કાલકુમાર અને રથમુશલ સંગ્રામ વિષે લખો.

જ. એક વખત કાલકુમાર ૩ હજાર હાથીઓ, ૩ હજાર રથો, ૩ હજાર ઘોડાઓ અને ૩ કરોડ મનુષ્યને લઈને ગરુડ વ્યૂહમાં અગિયારમા ખંડ–અંશના ભાગીદાર કોણિક રાજાની સાથે રથમૂશલ સંગ્રામ કરવા પ્રવૃત્ત થયા.

૫. અભયકુમારના માતા–પિતા કોણ? તે કેવા હતા? રાજ્યધુરા કેવી રીતે સંભાળતા હતા?

જ. માતા – નંદાદેવી, પિતા – શ્રેણિક રાજા. સુકોમળ અને સ્વરૂપવાન. શામ, દામ, દંડ અને ભેદ નીતિમાં કુશળ રાજ્યધુરા ધારણ કરવાવાળા હતા.

(૨૦)

પ્ર.૫ (અ) ઉપાસકદશાંગ સૂત્રના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો. (૧૦)

૧. ચૂલણીપિતાની ધન સંપત્તિનું વર્ણન કરો.

જ. ૮ કરોડનું ધન નિદાનના રૂપમાં, ૮ કરોડ વ્યાપારમાં તથા ૮ કરોડની ઘરવખરી હતી. દશ હજાર ગાયોનું એક વ્રજ એવા ૮ વ્રજ હતા.

૨. ભદ્રા સાર્થવાહીએ વ્રતભંગ માટે ચૂલણીપિતાને શું કીધું?

જ. હે પુત્ર ! આવો કોઇ પુરુષ ન હતો યાવત્ તમારા નાના પુત્રને લાવીને માર્યો છે. આ તો કોઇ ઉપસર્ગ હતો એટલે જ તે આ ભયંકર દશ્ય જોયું છે અને તારા વ્રત – નિયમ – પૌષધ ખંડિત થયા છે. હે પુત્ર ! આ દોષ સ્થાનની આલોચના કરો અને તપ–પ્રાયશ્ચિત્ત સ્વીકારો.

૩. ચૂલણીપિતા વર્તમાને ક્યાં છે? ભવિષ્ય શું?

જ. સૌધર્મ દેવલોકમાં વતંસક મહાવિમાનના ઈશાનકોણમાં રહેલા અરુણપ્રભ વિમાનમાં દેવરૂપે છે. દેવભવ પૂર્ણ કરી મહાવિદેહક્ષેત્રમાં જન્મ લઈ સિદ્ધ–બુદ્ધ–મુક્ત થશે.

૪. દેવે ત્રીજીવાર કોને મારવાની ધમકી આપીને શું કર્યું?

જ. નાના પુત્રને મારવાની ધમકી આપી તો પણ ચૂલણીપિતા નીડર રહ્યા તો દેવે નાના પુત્રને પણ મારીને ઊકળતા રક્તમાંથી એના શરીરનું સિંચન કર્યું.

૫. ચૂલણીપિતા કયા નગરમાં રહેતા હતા? તેમની પત્નીનું નામ શું? ત્યાં કયું ઉદ્યાન હતું? ત્યાંના રાજા કોણ?

જ. વાણારસી નગરીમાં. શામા પત્ની. કોષ્ઠક ઉદ્યાન. જિતશત્રુ રાજા.

(બ) અંતગડ સૂત્રના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો. (૧૦)

૧. ગજસુકુમાર મુનિને જોઈને સોમિલને શું વિચાર આવ્યો?

જ. અરે ! આ તો પેલો નિર્લજ્જ, શ્રી કાંતિ આદિથી પરિવર્જિત, મૃત્યુને ઈચ્છાવાળો ગજસુકુમાર છે. તે પુણ્યહીન અને દુર્લક્ષણયુક્ત છે. મારી નિર્દોષ દીકરી સોમા, જે યુવાન છે, તેને વિના કારણે જ છોડીને આ સાધુ બની ગયો છે.

૨. દેવકીને અતિમુક્તક મુનિએ શું કહ્યું?

જ. હે દેવકી ! તું ૮ પુત્રોને જન્મ આપીશ. તારા બધા પુત્રોની આકૃતિ, વય અને કાંતિ આદિ સમાન હશે અને તે નલકૂબેરની સમાન સુંદર હશે. આ ભરતક્ષેત્રમાં તારા સિવાય કોઈ માતા એવી નહિ હોય જે આવા સુંદર

પુત્રોને જન્મ દઈ શકે.

૩. ગજસુકુમાર મુનિએ દીક્ષા લઈને ભગવાનને શું કહ્યું?

જ. હે ભગવાન ! આપની આજ્ઞા હોય તો મારી ઈચ્છા છે કે મહાકાલ સ્મશાનમાં જઈ એક રાત્રિની મહાપ્રતિમા સ્વીકાર કરવા અર્થાત્ સંપૂર્ણ શીઘ્ર ધ્યાનસ્થ થઈ ઊભા રહેવા માંગુ છું.

૪. દેવકીએ સ્વપ્નમાં શું જોયું? ગજસુકુમાર નામ કેમ પડ્યું? તે કઈ ગતિમાંથી આવ્યા હતા?

જ. સિંહનું સ્વપ્ન. આ બાળક ગજના તાળવા સમાન સુકોમળ છે. દેવલોકમાંથી.

૫. છ સહોદર ભાઈના શરીરની કાંતિ અને વાળ કેવા હતા?

જ. શરીરની કાંતિ – નીલકમળ, ભેંસના શીંગના આંતરિક ભાગ અને ગુલીના રંગની સમાન તથા અળશીના ફૂલની જેમ નીલા રંગવાળી હતી. વાળ – ફૂલોની જેમ કોમળ અને કુંડલીની સમાન વાંકડિયા અને અતિ સુંદર લાગતા હતા.

(૧૫)

પ્ર.૬ દશવૈકાલિક સૂત્રના આધારે જવાબ લખો.

(અ) નીચેની ગાથાઓ પૂર્ણ કરી ભાવાર્થ લખો. **(૯)**

૧. લજ્જા દયા ...... **પાના નં. ૮૨ ગાથા ૧૩** ૨. જે યાવિ મંદિત્તિ ...... **પાના નં. ૭૮ ગાથા ૨**

૩. પેહેઈ હિયાણુ ...... **પાના નં. ૯૭ ગાથા ૨**

(બ) નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો. **(૬)**

	જવાબ
૧. ધર્મરૂપી વૃક્ષનું મૂળ શું છે? તેનું ફળ શું છે?	**વિનય, મોક્ષ**
૨. કેવા વચનો બોલનારા અવિનીત હોય છે?	**કઠોર તથા અહિતકારી**
૩. શેનું અભિમાન કરનારને મોક્ષ મળતો નથી?	**બુદ્ધિ અને ઋદ્ધિ**
૪. કઠોર વચનો કેવા છે?	**કાનમાં બાણની જેમ વાગનાર**
૫. આહાર કોને ત્યાંથી લેવાનો છે?	**અજ્ઞાતકુળમાંથી**
૬. સાધુપણું શેના પર અવલંબે છે? શેમાં સમભાવ રાખવાનો છે?	**ગુણો પર, રાગ–દ્વેષ**

(૧૦)

પ્ર.૭ ભગવતી સૂત્રના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

૧. પર દયા અને વ્યવહાર દયા એટલે શું?

જ. પર દયા – તે બીજા જીવોની રક્ષા કરે. વ્યવહાર દયા – જેવી શ્રાવકને દયા પાળવા કહી છે તે સાચવે તે, ઘરના અનેક કામકાજ કરતા જતના રાખવી તે.

૨. કઈ જાગરિકા શ્રાવકને હોય? તે લખો.

જ. સુદક્ખુ – સમ્યગ્જ્ઞાન – દર્શન સહિત ધન–કુટુંબ આદિ તથા વિષય–કષાયને ખોટા જાણે છે, દેશથી નિવર્ત્યા છે, ઉદયભાવથી ઉદાસીનપણે રહે છે, ત્રણ મનોરથ ચિંતવે છે.

૩. આત્મા શા માટે સદેહ પરિણામવાળો છે? ચૈતન્ય એટલે શું?

જ. તેનામાં સંકોચ – વિસ્તાર કરવાની શક્તિ છે. ચૈતન્ય એટલે જેને સંવેદના થાય તે આત્મા.

૪. કષાય આત્માના ગુણસ્થાન કેટલા છે? પંચ પરમેષ્ઠિમાં કષાય આત્મા કોને હોય?

જ. ૧ થી ૧૦ ગુણસ્થાન. આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સાધુ – સાધ્વીને.

૫. એક જીવમાં ..... એક છે, પણ ..... સાત છે એટલે જીવ એક ..... આત્મા છે શેષ સાત આત્મા તેની .... છે.

જ. આત્મા, પર્યાયો, દ્રવ્ય, પર્યાય.

(૧૦)

૧. સમુદ્ઘાત એટલે શું? અહીં મુખ્યતાએ કઈ સમુદ્ઘાતનું વર્ણન છે?.

જ. આત્મપ્રદેશોમાં વેદના આદિની પ્રબળતાથી વિશેષ પ્રકારનું સ્પંદન તે. મારણાંતિક અને કેવળ.

૨. જેનો ઉપપાત, સમુદ્ઘાત અને સ્વસ્થાન આખા લોકમાં હોય તેવા જીવના ભેદ કેટલા? કયા કયા? બાદર તેઉકાયના અપર્યાપ્તાનો સ્વસ્થાન અને સમુદ્ઘાત લખો.

જ. ૧૦, ૫ સૂક્ષ્મ સ્થાવરના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા. સ્વસ્થાન – લોકના ઘણા અસંખ્યાતમા ભાગમાં. સમુદ્ઘાત – સંપૂર્ણ લોકમાં.

૩. શીત આદિ યોનિનો અલ્પ બહુત્વ લખો.

જ. સર્વથી થોડા શીતોષ્ણ યોનિયા, તેથી ઉષ્ણ યોનિયા અસંખ્યાતગુણા, તેથી અયોનિયા અનંતગુણા, તેથી શીત યોનિયા અનંતગુણા.

૪. તીર્થંકરની માતાને કઈ યોનિ હોય? તે કેવી હોય? સ્ત્રીરત્નને કઈ યોનિ હોય? શા માટે?

જ. કચ્છા – કાચબાને આકારે. કાચબાના પીઠની જેમ ઉપસેલી. શંખાવર્ત. તે યોનિવાળી સ્ત્રીને સંતાન ન થાય.

૫. છટ્ઠી નરકે કઈ કઈ યોનિવાળા જીવ હોય? તેઉકાયમાં કઈ યોનિ હોય?

જ. ઉષ્ણ યોનિ, અચેત યોનિ, સંવુડા યોનિ. તેઉકાયમાં – ઉષ્ણ યોનિ, સચેત, અચેત, મિશ્ર, સંવુડા.